

Okruhy k magisterské státní zkoušce z českého jazyka

platné od akademického roku 2019-20

Pro obor: učitelství ČJL (jednooborové studium) pro 2. st. ZŠ+SŠ učitelství ČJL pro SŠ (dvouoborové studium)

obory akreditované v r. 2015

Student si v jazykovědné části magisterské státní závěrečné zkoušky z českého jazyka losuje 2 otázky ze dvou košů obsahujících otázky formulované na základě níže uvedených okruhů. 1. koš obsahuje otázky z okruhů fonetika a fonologie, morfologie, lexikologie a slovo- tvorba, syntax větná, souvětňá a nadvětňá, textová lingvistika a stylistika, 2. koš otázky z okruhů teorie spisovného jazyka a jazyková kultura, vývoj češtiny; u jednooborového studia českého jazyka pro ZŠ a SŠ i otázky z okruhu slavistika. Student zodpovídá jednu ze dvou vy- losovaných otázek dle vlastního výběru.

Student si současně losuje kratší text (z učebnicových textů českého jazyka pro ZŠ a SŠ), na němž prokáže schopnost aplikovat své lingvistické, lingvodidaktické a didaktické zna- losti a kompetence při práci s textem.

Zkušební komise hodnotí odborné znalosti studenta, jeho schopnost se adekvátně od- borně a kultivovaně vyjadřovat a vést odborný dialog na témata vyplývající ze znění otázek. Komise současně ověřuje i jeho didaktické znalosti a schopnosti při práci s textem z oblasti jazykového a slohového vyučování. Součástí hodnocení státní zkoušky je i dosažený výsledek z klauzurní práce z českého jazyka. Ústní část státní závěrečné zkoušky může student konat v případě, že v klauzurní práci dosáhl minimálně 55 bodů (tj. 55% úspěšnosti).

Upozornění: Otázky u zkoušky jsou formulovány na základě níže uvedených okruhů. Tučně zvýrazněný okruh je vždy hlavní, klíčový a předpokládá znalost i přidruženého (nezvýrazněné- ho) okruhu.

Fonetika a fonologie

Fonologie, fonetika, předmět jejich studia a jejich vztah; fonologicko-fonetický sys- tém češtiny (synchronně) ve vztahu k systému grafickému a pravopisu; produkce a per- cepce řeči, vady řeči; logopedie a její vztah k lingvistice a pedagogice;

zásady spisovné výslovnosti slov domácích a přejatých (apelativ a proprii), nedostatky v jejich výslovnosti; zvuková stránka věty a textu;

vývoj české hláskové soustavy od konce pračeštiny do počátku 18. století.

Morfologie

**Morfologie jako gramatická disciplína a její vztah k a) syntaxi, b) lexikologii a slovo-
votvorbě;** slovo a morfém;

slovo jako jednotka fónická, grafická, lexikální, morfologická, syntaktická;

slovní druhy a jejich (vědecké a školní) vymezení a kritéria třídění; přesahy a přechody mezi slovními druhy, vývojové tendence;

funkční, sémantická, morfologická charakteristika a klasifikace jmen - substantiv, adjektiv, pronomin, numerálií;

gramatické významy jmen, jejich vznik a vývoj; živost a kategorie životnosti, mnohost a kategorie čísla, kategorie pádu;

deklinace substantiv přejatých (apelativ a proprií);

popis morfologického systému češtiny z hlediska synchronního; vývojové změny a tendence;

deklinací systém substantiv (synchronně i diachronně); hláskové alternace v tvarosloví jmen a sloves (synchronně), tvarové dublety a jejich rozlišení;

klasifikace sloves podle kritérií sémantických a gramatických; slovesné třídy, slovesa nepravidelná;

gramatické významy sloves: osoba, číslo (včetně prostředků jejich vyjadřování); slovesný způsob a čas a jejich výrazové formy; způsoby vyjadřování relativního času; slovesný rod a vid jako mluvnické kategorie a prostředky jejich vyjadřování, slovesa obouvidová; vid a násobenost děje; vid a druh slovesného děje;

prepozice, konjunkce, partikule a jejich funkční a sémantická charakteristika, kritéria a výsledek jejich klasifikace;

adverbia, predikativa, interjekce a jejich funkční a sémantická charakteristika, kritéria a výsledek jejich klasifikace;

algoritmus morfemické analýzy slova; tvarotvorné prostředky jmen a sloves;

vývoj české deklinací soustavy od nejstaršího období do počátku 18. století;

vývoj české konjugační soustavy od nejstaršího období do počátku 18. století.

Lexikologie a slovo- tvorba

**Lexikologie a její vztah: a) k morfologii, b) k syntaxi, c) k slovo-
tvorbě;**

lexikologie jako lingvistická disciplína: slovo a lexém, postavení lexikální roviny v jazykovém systému; lexém jako sémiotická jednotka; pojmenování, slovo a lexikální jednotka; slovo jako jednotka slovní zásoby a ostatních jazykových rovin; formální a významové vztahy mezi pojmenováními, slovo lexikální;

rozsah a obsah významu slova, vývojové změny, frekvence, kompatibilita slov;

slovní zásoba: její rozsah a rozvrstvení, vývoj slovní zásoby;

paradigmatické a syntagmatické vztahy lexikálních jednotek; synonymie, antonymie, polysémie, homonymie, hyperonymie, hyponymie;

frazeologie a idiomatika, vymezení a klasifikace frazeologických jednotek;

onomastika, etymologie, předmět jejich studia, etymologické slovníky;

lexikografie: druhy slovníků, nejvýznamnější výkladové slovníky češtiny;

způsoby obohacování slovní zásoby z hlediska diachronního a synchronního, současné vývojové tendence;

slovotvorba: slovotvorné způsoby a postupy, jejich výrazové prostředky; derivace, kompozice, abreviace, univerbizace a multiverbizace, základní slovotvorné vztahy;

slovotvorná a onomaziologická struktura slova; onomaziologické/pojmenovací kategorie; slovotvorné kategorie;

gradace adjektiv a adverbii.

Syntax větná, nadvětná a textová. Textová lingvistika

Syntax jako gramatická disciplína: věta, větný ekvivalent, souvětí a jejich vztah; výpověď / elementární textová jednotka; syntax ve škole;

komunikační aspekty a způsoby a prostředky jejich vyjadřování ve výpovědi a textu;

vyjadřování modálních významů a postojů ve výpovědi; negace a prostředky jejího vyjadřování;

slovo a jeho funkce ve větě/slovním spojení, syntaktické vztahy gramatické a sémantické, a) ve větném členu, b) ve skladební dvojici, c) ve větném celku, d) v textu; syntagma; syntaktické pojetí slovních druhů (jejich primární a sekundární funkce);

systém větných členů a jejich gramatické a sémantické vymezení a kritéria jejich třídění; algoritmus poznávání věty bezpodměté, jednočlenné slovesné; algoritmus poznávání větných členů;

valenční teorie v syntaxi: gramatická a sémantická stránka základové větné struktury (ZVS);

souvětí hypotaktické: vymezení a kritéria klasifikace vedlejších vět; druhy vedlejších vět a jejich výrazové konkurenty; sevřená větná stavba a prostředky její kondenzace;

souvětí parataktické: vymezení a kritéria jeho klasifikace (vědecké a školní);

nadvětná syntax a její výrazové prostředky; text a jeho vymezení; výpověď a elementární textová jednotka (ETJ), slovo a pojmenování v textu; syntaktická stránka ETJ a její textové modifikace; koreference, izotopický vztah, izotopický řetězec; koherence a koheze textu, klasifikace konektorů; aktuální členění, slovosled české věty a jeho činitelé, slovosled jako prostředek textový a stylový; tematické posloupnosti, sémantické vztahy v textu; členění a rozvíjení tématu, textový typ; syntaktické nedostatky v mluvených a psaných projevech.

Stylistika

Stylistika jako lingvistická disciplína: druhy stylistických popisů; vývoj názorů na předmět stylistiky, jazykové styly a jejich klasifikaci; stylistika ve škole; text, styl, komunikát, promluva, jazykový projev, diskurs;

stylové oblasti, stylové vrstvy, stylové typy a stylové normy; stylové vrstvy, jejich diferenciaci a charakteristika;

klasifikace prostředků fónických, lexikálních a gramatických z hlediska stylového;

soustava slohových postupů a slohových útvarů: jejich vymezení, klasifikace a vzájemné vztahy; výstavba jazykového projevu: kompoziční postupy; členění textu, koherence, koheze;

funkční styly a jejich charakteristika: funkční styl prostředkovací, konverzační, odborný, učební; zpravodajský, publicistický, řečnický, reklamní, administrativní, umělecký, esejistický.

Teorie spisovného jazyka a jazyková kultura, vývoj češtiny

Teorie spisovného jazyka a jazyková kultura jako součást jazykovědné bohemistiky: znakové pojetí jazyka;

funkce, systém a struktura v jazyce; norma, úzus, kodifikace; strukturní, stylové a komunikační normy; spisovný jazyk: jeho pojetí, spisovný jazyk, standard, substandard, varieta;

Pražský lingvistický kroužek a jeho pokračovatelé;

diferenciace a stratifikace národního jazyka a jejich kritéria: útvary strukturní a nestrukturní, městská mluva, běžná mluva, slang, profesní mluva, argot; dialekty a dialektologie;

vztah spisovného jazyka a obecné češtiny v minulosti a dnes;

základní kodifikační principy a postupy; základní kodifikační příručky;

jazyková kultura, kultura jazyka, kultura řeči: postoje uživatelů k jazyku, vliv školy a kodifikace na ně; teorie spisovného jazyka a jazyková kultura ve 20. století;

česká grafická soustava a její vývoj: principy českého pravopisu;

čeština mezi slovanskými jazyky;

vývojové etapy češtiny; vývoj češtiny v období starším a středním, vývoj češtiny od konce 17. století do konce 19. století; purismus a jeho vývoj;

vývoj češtiny v 1. polovině 20. století; vývoj češtiny v 2. polovině 20. století;

vývojové tendence současné spisovné češtiny.

Slavistika - jen pro učitelství ČJL (jednooborové studium) pro 2. st. ZŠ+SŠ

Slavistika, její vznik, předmět a vývoj: dějiny slavistického bádání (zejména jazykovědné slavistiky); místo lingvistické bohemistiky v rámci slavistiky;

staroslověnština: kulturně-historické souvislosti, praslovanština;

čeština a ostatní západoslovanské jazyky: srovnání češtiny a slovenštiny.

Odborná literatura:

Viz sylaby jednotlivých disciplín státní zkoušky ve STAGu.

Okruhy k magisterské státní zkoušce z českého jazyka

platné od akademického roku 2019-20

Pro obor: učitelství ČJL (dvouoborové studium) pro 2. st. ZŠ

obor akreditovaný v r. 2015

Student si v jazykovědné části magisterské státní závěrečné zkoušky z českého jazyka losuje 2 otázky ze dvou košů obsahujících otázky formulované na základě níže uvedených okruhů. 1. koš obsahuje otázky z okruhů fonetika a fonologie, morfologie, lexikologie a slovo-
tvorba, syntax větná, souvětňá a nadvětňá, textová lingvistika a stylistika, 2. koš otázky z okruhů teorie spisovného jazyka a jazyková kultura, vývoj češtiny. Student zodpovídá jednu ze dvou vylosovaných otázek dle vlastního výběru.

Současně si student losuje kratší text (z učebnicových textů českého jazyka pro ZŠ), na němž prokáže schopnost aplikovat své lingvistické, lingvodidaktické a didaktické znalosti a kompetence při práci s textem.

Zkušební komise hodnotí odborné znalosti studenta, jeho schopnost se adekvátně odborně a kultivovaně vyjadřovat a vést odborný dialog na témata vyplývající ze znění otázek. Komise současně ověřuje i jeho didaktické znalosti a schopnosti při práci s textem z oblasti jazykového a slohového vyučování. Součástí hodnocení státní zkoušky je i dosažený výsledek z klauzurní práce z českého jazyka. Ústní část státní závěrečné zkoušky může student konat v případě, že v klauzurní práci dosáhl minimálně 55 bodů (tj. 55% úspěšnosti).

Upozornění: Otázky u zkoušky jsou formulovány na základě níže uvedených okruhů. Tučně zvýrazněný okruh je vždy hlavní, klíčový a předpokládá znalost i přidruženého (nezvýrazněného) okruhu.

Fonetika a fonologie

Fonologie, fonetika, předmět jejich studia a jejich vztah; fonologicko-fonetický systém češtiny (synchronně) ve vztahu k systému grafickému a pravopisu; produkce a percepce řeči, vady řeči; logopedie a její vztah k lingvistice a pedagogice;

zásady spisovné výslovnosti slov domácích a přejatých (apelativ a proprii), nedostatky v jejich výslovnosti; zvuková stránka věty a textu;

vývoj české hláskové soustavy od konce pračeštiny do počátku 18. století.

Morfologie

**Morfologie jako gramatická disciplína a její vztah k a) syntaxi, b) lexikologii a slovo-
tvorbě; slovo a morfém;**

slovo jako jednotka fónická, grafická, lexikální, morfologická, syntaktická;

slovní druhy a jejich (vědecké a školní) vymezení a kritéria třídění; přesahy a přechody mezi slovními druhy, vývojové tendence;

funkční, sémantická, morfologická charakteristika a klasifikace jmen - substantiv, adjektiv, pronomin, numerálií;

gramatické významy jmen, jejich vznik a vývoj; živost a kategorie životnosti, mnohost a kategorie čísla, kategorie pádu;

deklinace substantiv přejatých (apelativ a proprií);

popis morfologického systému češtiny z hlediska synchronního; vývojové změny a tendence;

deklinací systém substantiv (synchronně i diachronně); hláskové alternace v tvarosloví jmen a sloves (synchronně), tvarové dublety a jejich rozlišení;

klasifikace sloves podle kritérií sémantických a gramatických; slovesné třídy, slovesa nepravidelná;

gramatické významy sloves: osoba, číslo (včetně prostředků jejich vyjadřování); slovesný způsob a čas a jejich výrazové formy; způsoby vyjadřování relativního času; slovesný rod a vid jako mluvnické kategorie a prostředky jejich vyjadřování, slovesa obouvidová; vid a násobenost děje; vid a druh slovesného děje;

prepozice, konjunkce, partikule a jejich funkční a sémantická charakteristika, kritéria a výsledek jejich klasifikace;

adverbia, predikativa, interjekce a jejich funkční a sémantická charakteristika, kritéria a výsledek jejich klasifikace;

algoritmus morfematické analýzy slova; tvarotvorné prostředky jmen a sloves;

vývoj české deklinací soustavy od nejstaršího období do počátku 18. století;

vývoj české konjugační soustavy od nejstaršího období do počátku 18. století.

Lexikologie a slovo tvorba

Lexikologie a její vztah: a) k morfologii, b) k syntaxi, c) k slovo tvorbě;

lexikologie jako lingvistická disciplína: slovo a lexém, postavení lexikální roviny v jazykovém systému; lexém jako sémiotická jednotka; pojmenování, slovo a lexikální jednotka; slovo jako jednotka slovní zásoby a ostatních jazykových rovin; formální a významové vztahy mezi pojmenováními, slovo lexikální;

rozsah a obsah významu slova, vývojové změny, frekvence, kompatibilita slov;

slovní zásoba: její rozsah a rozvrstvení, vývoj slovní zásoby;

paradigmatické a syntagmatické vztahy lexikálních jednotek; synonymie, antonymie, polysémie, homonymie, hyperonymie, hyponymie;

frazeologie a idiomatika, vymezení a klasifikace frazeologických jednotek;

onomastika, etymologie, předmět jejich studia, etymologické slovníky;

lexikografie: druhy slovníků, nejvýznamnější výkladové slovníky češtiny;

způsoby obohacování slovní zásoby z hlediska diachronního a synchronního, současné vývojové tendence;

slovtvorba: slovtvorné způsoby a postupy, jejich výrazové prostředky; derivace, kompozice, abreviace, univerbizace a multiverbizace, základní slovtvorné vztahy;

slovtvorná a onomaziologická struktura slova; onomaziologické/pojmenovací kategorie; slovtvorné kategorie;

gradace adjektiv a adverbii.

Syntax větná, nadvětná a textová. Textová lingvistika

Syntax jako gramatická disciplína: věta, větný ekvivalent, souvětí a jejich vztah; výpověď / elementární textová jednotka; syntax ve škole;

komunikační aspekty a způsoby a prostředky jejich vyjadřování ve výpovědi a textu;

vyjadřování modálních významů a postojů ve výpovědi; negace a prostředky jejího vyjadřování;

slovo a jeho funkce ve větě/slovním spojení, syntaktické vztahy gramatické a sémantické, a) ve větném členu, b) ve skladební dvojici, c) ve větném celku, d) v textu; syntagma; syntaktické pojetí slovních druhů (jejich primární a sekundární funkce);

system větných členů a jejich gramatické a sémantické vymezení a kritéria jejich třídění; algoritmus poznávání věty bezpodměté, jednočlenné slovesné; algoritmus poznávání větných členů;

valenční teorie v syntaxi: gramatická a sémantická stránka základové větné struktury (ZVS);

souvětí hypotaktické: vymezení a kritéria klasifikace vedlejších vět; druhy vedlejších vět a jejich výrazové konkurenty; sevřená větná stavba a prostředky její kondenzace;

souvětí parataktické: vymezení a kritéria jeho klasifikace (vědecké a školní);

nadvětná syntax a její výrazové prostředky; text a jeho vymezení; výpověď a elementární textová jednotka (ETJ), slovo a pojmenování v textu; syntaktická stránka ETJ a její textové modifikace; koreference, izotopický vztah, izotopický řetězec; koherence a koheze textu, klasifikace konektorů; aktuální členění, slovosled české věty a jeho činitelé, slovosled jako prostředek textový a stylový; tematické posloupnosti, sémantické vztahy v textu; členění a rozvíjení tématu, textový typ; syntaktické nedostatky v mluvených a psaných projevech.

Stylistika

Stylistika jako lingvistická disciplína: druhy stylistických popisů; vývoj názorů na předmět stylistiky, jazykové styly a jejich klasifikaci; stylistika ve škole; text, styl, komunikát, promluva, jazykový projev, diskurs;

stylové oblasti, stylové vrstvy, stylové typy a stylové normy; stylové vrstvy, jejich diferenciaci a charakteristika;

klasifikace prostředků fónických, lexikálních a gramatických z hlediska stylového;

soustava slohových postupů a slohových útvarů: jejich vymezení, klasifikace a vzájemné vztahy; výstavba jazykového projevu: kompoziční postupy; členění textu, koherence, koheze;

funkční styly a jejich charakteristika: funkční styl prostěsdělovací, konverzační, odborný, učební; zpravodajský, publicistický, řečnický, reklamní, administrativní, umělecký, esejistický.

Teorie spisovného jazyka a jazyková kultura, vývoj češtiny

Teorie spisovného jazyka a jazyková kultura jako součást jazykovědné bohemistiky: znakové pojetí jazyka;

funkce, systém a struktura v jazyce; norma, úzus, kodifikace; strukturní, stylové a komunikační normy; spisovný jazyk: jeho pojetí, spisovný jazyk, standard, substandard, varieta;

Pražský lingvistický kroužek a jeho pokračovatelé;

diferenciace a stratifikace národního jazyka a jejich kritéria: útvary strukturní a nestrukturní, městská mluva, běžná mluva, slang, profesní mluva, argot; dialekty a dialektologie;

vztah spisovného jazyka a obecné češtiny v minulosti a dnes;

základní kodifikační principy a postupy; základní kodifikační příručky;

jazyková kultura, kultura jazyka, kultura řeči: postoje uživatelů k jazyku, vliv školy a kodifikace na ně; teorie spisovného jazyka a jazyková kultura ve 20. století;

česká grafická soustava a její vývoj: principy českého pravopisu;

čeština mezi slovanskými jazyky;

vývojové etapy češtiny; vývoj češtiny v období starším a středním, vývoj češtiny od konce 17. století do konce 19. století; purismus a jeho vývoj;

vývoj češtiny v 1. polovině 20. století; vývoj češtiny v 2. polovině 20. století;

vývojové tendence současné spisovné češtiny.

Odborná literatura:

Viz sylaby jednotlivých disciplín státní zkoušky ve STAGu.

Okruhy otázek z literatury a z didaktiky literatury ke SZZ pro všechny obory navazujícího magisterského studia

(platí pro studenty v poslední platné akreditaci, tj. pro řádně studující od ak. r. 2015/16).

Studenti učitelství pro ZŠ a SŠ zodpovídají otázky z týchž okruhů, komise ale zohledňuje, jaký program student absolvoval (nároky na šíři prostudované primární a sekundární literatury odpovídají zaměření studijního programu). Průběh státní zkoušky: Student si losuje 2 otázky z níže uvedených okruhů (obsah je propojen s předchozím studiem v bakalářském stupni), k zodpovídání si vybírá podle vlastních preferencí pouze jednu otázku. Po čase určeném na přípravu zodpovídá otázku před zkušební komisí. Komise hodnotí věcnou správnost odpovědi, schopnost odpovědi strukturovat, míru znalostí a zapojení vědomostí do souvislostí, celkový projev studenta. Student si zároveň (jako druhou otázku) vybírá text, jenž představuje ukázkou z kanonického literárního díla české nebo světové literatury (ukázka je anotována autorem a názvem díla). Student by měl komisi navrhnout způsoby využití ukázky ve školní praxi (stanovit do jakých problémových okruhů učiva ukázka spadá, navrhnout didaktické metody, jichž je možné využít, jakou funkci text plní v literární výchově apod.). Komise hodnotí schopnost strukturovat odpověď, míru znalostí a zapojení vědomostí do souvislostí, kulturní rozhled, naznačené didaktické kompetence, celkový projev studenta. Student se ke zkoušce dostaví s indexem a seznamem přečtené primární i sekundární literatury. Doporučený minimální rozsah primární literatury: 100 titulů české, 25 titulů světové překladové literatury; četba by měla pokrýt všechny otázky.

1. Literatura a její vymezení

Co je literatura? • povaha literatury • funkce literatury • estetická zkušenost • fikčnost • literatura a jiná umění • literatura a znak • autor, čtenář, komunikační situace v literatuře • definice a funkce literatury v literární výchově

2. Systémy literárního díla

Literární druhy a žánry • lyrika – epika – drama • próza – poezie – drama • evoluce žánrových konfigurací • žánrové formy a varianty • vnitřní výstavba literárního díla • motiv • téma • čas a prostor • systémy literárního díla v literární výchově

3. Literární věda. Transformace literárněvědných pojmů v literární výchově

Literatura – věda – teorie • kulturní studia • kritika • interpretace • didaktická interpretace • literární vyprávění • naratologie • základní pojmy teorie dramatu • kategorie literárního vyprávění (příběh, vyprávění, vypravěč apod.) a dramatu (dramatický monolog, dialog atd.) ve školní praxi

4. Základy teorie verše

Lyrika a její výjimečnost • verš • rytmus • metrika • časoměrný verš • sylabický verš • tónický verš • sylabotónický verš • trochejský, jambický, daktylský verš • bezrozměrný verš • volný verš • nadveršové útvary • lyrika a poezie v literární výchově

5. Periodizace dějin české literatury

Periodizace starší české literatury • Periodizace dějin české literatury od obrození do konce 19. století • Periodizace dějin české literatury 20. století • vývojová problematika jako součást literární výchovy

6. Počátky písemnictví na našem území

Staroslověnská literatura na Velké Moravě a v přemyslovském státě • legendy • staroslověnský překlad Bible • počátky písemnictví na našem území v literární výchově

7. Středověká literatura a její zvláštnosti

Středověké literární žánry • legendy, kroniky, rytířská epika, duchovní literatura, spor, středověké drama atd. • didaktická interpretace středověkých literárních žánrů

8. Česká a latinská středověká literatura 10. – 14. stol.

Počátky česky psané literatury • tvorba za posledních Přemyslovců • Duchovní a milostná lyrika, duchovní a rytířská epika, traktátová literatura, kronikářství a letopisectví, středověké drama • didaktická interpretace české středověké literatury

9. Rozvoj literatury v době vrcholné gotiky

Česká, latinsky a německy psaná literatura na českém území • duchovní a milostná lyrika • osobnost Karla IV. • didaktické a satirické básnictví • traktátová literatura • epika • kronikářství a stč. drama • osobnost Karla IV. v literární výchově

10. Literatura doby husitské a poděbradské

Husovi předchůdci • J. Hus • husitská literatura • doznívání husitství • literatura za Jiřího z Poděbrad • Hus a husitství v literární výchově a v mezipředmětových vztazích

11. Česká a latinská literatura v humanistickém, reformačním a renesančním období

Periodizace humanistické a renesanční literatury • literární činnost Jednoty bratrské • Bible Kralická • humanistické literární žánry • nejvýznamnější osobnosti a programy • renesance a humanismus v literární výchově a v mezipředmětových vztazích

12. Literární vývoj v době pobělohorské

Domácí katolická a exulantská evangelická literatura • Svatováclavská Bible • zvláštnosti českého systému literárních žánrů v barokním období • kazatelství • osobnost J. A. Komenského v literární výchově a v mezipředmětových vztazích

13. Vliv evropského osvícenství na vznik českého národního hnutí

Vlastivědné bádání • vědecké instituce • vznik a rozvoj moderní české jazykovědy • J. Dobrovský a další významné osobnosti • proměny vzdělávací a zábavné literatury pro široké česky mluvící vrstvy v první fázi národního obrození, snahy o náročnější česky psanou literaturu • obrozenecké divadlo • národní obrození v literární výchově a v mezipředmětových souvislostech

14. Vznik programu českého národního hnutí

J. Jungmann a jeho generační vrstevníci • nové pojetí národa, jazyka a literatury • hledání zdrojů národní osobitosti v historii, folklóru a slovanství • preromantismus v evropském kontextu a v českých podmínkách • ohlasová poezie, velké formy lyrické poezie (J. Kollár, M. Z. Polák) • RKZ

15. Literární vývoj ve třicátých a čtyřicátých letech 19. stol.

Nástup nové generace • český romantismus v evropském kontextu • významné osobnosti • K. H. Mácha a další • vliv významných evropských romantiků na českou literaturu • próza a drama s historickými a současnými náměty, V. K. Klicpera, J. K. Tyl • romantismus a biedermaier v literární výchově

16. Vývoj české literatury v padesátých a šedesátých letech 19. stol.

Diferenciace autorů, nástup nové autorské generace • vyvrcholení tvorby generace 30. a 40. let, K. Havlíček, B. Němcová, K. J. Erben • význam jejich díla pro další vývoj české literatury • formování generace májové, její literární program • poezie a próza májovců, J. Neruda, V. Hálek, K. Světlá atd. • kanoničtí autoři 50. a 60. let 19. stol. v literární výchově

17. Literární vývoj sedmdesátých a osmdesátých let 19. stol.

Nástup ručovsko-lumírovské generace, její literární program ve vztahu k tradici české literatury a k literatuře světové • poezie, próza a drama 70. a 80. let • významné osobnosti této generace, S. Čech, J. V. Sládek, J. Vrchlický, J. Zeyer, A. Jirásek atd. • boje o RKZ • realismus jako umělecký směr • spory o naturalismus • kritický realismus v literární výchově

18. Literatura v čase generace České moderny

Nová generace básníků, prozaiků a kritiků • spor o Vrchlického, rozvoj nové poetiky • nová role literární kritiky • impresionismus, dekadence a symbolismus • okruh Moderní revue • moderní směry v literární výchově a v mezipředmětových vztazích

19. Předválečná generace

Básníci generace K. Tomana • situace v próze • první impulsy expresionismu • Almanach pro rok 1914 a jeho autoři • novoklasicismus • německá literatura v českých zemích • F. Kafka • národní a světová literatura v literární výchově

20. Próza v prvním desetiletí ČSR

Vrcholná tvorba autorů starší generace • literatura s tématem 1. světové války • legionářská literatura • J. Hašek • postava Švejka v literární výchově

21. Dvacátá léta 20. stol. Avantgarda a proletářské umění

Mezinárodní souvislosti • proletářské umění • Devětsil • poetismus v poezii a próze • významní básníci a prozaici tohoto období • Osvobozené divadlo • avantgarda a modernismus v literární výchově a v mezipředmětových vztazích

22. Třicátá léta 20. stol. Krize avantgardy a rozvoj románu

Surrealismus • jeho mezinárodní kontakty a souvislosti • básníci spirituální inspirace • vrcholné období generace Devětsilu • rozvoj velké epiky a její přední představitelé • utopická próza • rozvoj psychologické prózy • K. Čapek a V. Vančura v literární výchově

23. Čtyřicátá a padesátá léta 20. stol.

Generace J. Orteny, situace v poezii • próza za okupace • literatura období 1945 - 1948 • literatura reagující na válku a osvobození • situace po únoru 1948 • poetika socialistického realismu a její konkretizace v budovatelském románu a poezii • literatura v souvislostech „velkých“ dějin v literární výchově

24. Šedesátá léta 20. stol.

Politické uvolnění a nová témata v literatuře • vznik "malých divadel" • osobnosti české prózy (B. Hrabal, M. Kundera, L. Vaculík ad.) a poezie (J. Seifert, V. Holan ad.) v 60. letech • literatura a ideologie v literární výchově

25. Období "normalizace". Literatura oficiální a nezávislá

Oficiální literatura, časopisy, represivní opatření • literatura "šedé zóny" • disent, významní autoři a samizdatové edice • Emigrace, významní autoři a jejich díla • kultura a každodennost normalizace v literární výchově

26. Literární život po roce 1989

Návrat zakázaných autorů na počátku 90. let • literární časopisy a jejich autorské okruhy • významní představitelé současné prózy a poezie • problematika populární literatury, vliv TV a filmu • filmová adaptace v literární výchově

27. Teoretická východiska didaktiky literární výchovy, základní odborné publikace

Literární výchova inspirovaná teoriemi recepce a interpretace textu literárního díla (pražská strukturalistická škola, recepční estetika kostnické školy) • konstruktivisticky pojatá výuka • cíle literární výchovy na základní a střední škole • odborná literatura k tématu

28. Možnosti interpretace textu v literární výchově na základní a střední škole

Terminologie (recepce, interpretace, konkretizace, čtenářská očekávání, jazykové, tematické a kompoziční složky výstavby textu) • program Čtením a psaním ke kritickému myšlení • tvořivá dramatika • aktivizační metody v literární výchově (metody rozvíjející asociace a první dojmy z četby literárního textu, čtení s otázkami, párové čtení, metody tvůrčího psaní, dílny čtení)

29. Hodnocení žáků v literární výchově

Taxonomie vzdělávacích cílů, aktivní slovesa • očekávané výstupy žáků na základních a středních školách • hodnocení výrazného čtení a přednesových aktivit žáků • kritéria hodnocení, slovní hodnocení čtenářství žáků

30. Velká díla světové literatury do konce 18. stol. v literární výchově

Antická literatura • středověká literatura • literatura humanismu, renesance, baroka, klasicismu a preromantismu • mýtus, tragédie, komedie, epos, román • velká díla, nejvýznamnější autoři • Shakespeare v literární výchově

31. Světová literatura 19. stol. v literární výchově

Vzestup románu • historický a společenský román • romantismus • realismus • naturalismus • jejich projevy ve velkých národních literaturách • proměny poezie, lyriky a básnické este-

tiky ve světové literatuře 19. století • ohlas a vliv moderních směrů na českou literaturu • prokletí básníci a moderní směry v literární výchově

32. Světová literatura 20. stol. v literární výchově

Společenský román • modernismus a avantgarda ve světové literatuře • literatura ve střední Evropě • existencialismus, absurdní divadlo, nový román • americká literatura, ztracená generace, beatníci • postmodernismus • ohlas a vliv moderny a postmoderny na českou literaturu • překladová literatura v literární výchově

Základní literatura předmětu:

1998 **LEHÁR, Jan - STICH, Alexandr - JANÁČKOVÁ, Jaroslava - HOLÝ Jiří** *Česká literatura od počátku k dnešku* (Praha: Lidové noviny)

1994 (red.) **MACHALA, Lubomír - PETRŮ, Eduard** *Panorama české literatury* (Olomouc: Rubico)

1959, 1960, 1961, 1995 (ed.) **HRABÁK, Josef, VODIČKA, Felix, POHORSKÝ, Miloš ad.** *Dějiny české literatury I-IV* (Praha: Nakladatelství ČSAV)

[on-line: <http://www.ucl.cas.cz/edicee/?expand=/dejiny/hcl/dc11>]

2007, 2008 **JANOUŠEK Pavel a kol.** *Dějiny české literatury 1945-1989 I-IV* (Praha: Academia)

2010, 2014 **PAPOUŠEK, Vladimír a kol.** *Dějiny nové moderny I-II* (Praha: Academia)

2012 (ed.) **TUREČEK, Dalibor** *České literární romantično* (Brno. Host)

2000, 2008 **kol.** *Lexikon české literatury I-IV* (Praha: Academia)

2008 **kol.** *V souřadnicích volnosti* (Praha: Academia)

2014 (ed.) **FIALOVÁ, Alena** *V souřadnicích mnohosti. Česká literatura první dekády 21. století v souvislostech a interpretacích* (Praha. Academia)

2005 **MOLDANOVÁ, Dobrava** *Česká literatura v období avantgardy* (Ústí nad Labem: UJEP)

1999 **MOLDANOVÁ, Dobrava** *Česká literatura v období modernismu* (Ústí nad Labem: UJEP)

1995 [1936-1939] **NOVÁK, Arne – NOVÁK, J. V.** *Přehledné dějiny literatury české* (Brno: Atlantis)

2001, 2002, 2003, 2005 (ed.) **PŘIBÁŇ, Michal** *Z dějin českého myšlení o literatuře* (Praha: ÚČL AV ČR)

[on-line: <http://www.ucl.cas.cz/edicee/index.php?expand=/antologie/zdejin>]

2011 **MED, Jaroslav** *Literární život ve stínu Mnichova* (Praha: Academia)

1998 **CURTIUS, Ernst R.** *Evropská literatura a latinský středověk* (Praha: Triáda)

1988 (ed.) **MACURA, Vladimír** *Slovník světových literárních děl I-II* (Praha: Odeon)

2002 **CULLER, Jonathan** *Krátký úvod do literární teorie* (Brno:Host)

2013 (ed.) **JEDLIČKOVÁ, Alice – MACURA, Vladimír** *Průvodce po světové literární teorii* (Brno: Host)

2006 (ed.) **NÜNNING, Ansgar** *Lexikon teorie literatury a kultury* (Brno:Host)

2001 **PETERKA, Josef** *Teorie literatury pro učitele* (Praha: PF UK)

1996 **WELLEK, René - WARREN, Austin** *Teorie literatury* (Olomouc:Votobia)

2010 **MITOSEKOVÁ, Zofia** *Teorie literatury* (Brno: Host)

- 2013 **IBRAHIM, Robert – PLECHÁČ, Petr – ŘÍHA, Jakub** *Úvod do teorie verše* (Praha: Akropolis)
- 2014 **HNÍK, Ondřej** *Didaktika literatury: výzvy oboru* (Praha: Karolinum)
- 2010 **LEDERBUCHOVÁ, Ladislava** *Literatura ve škole* (Plzeň: Fakulta pedagogická Západočeské univerzity v Plzni)
- 2012 (ed.) **FIŠER, Zbyněk** *Tvůrčí psaní v literární výchově jako nástroj poznání* (Brno: Masarykova univerzita)
- 2015 **ČAPEK, Robert** *Moderní didaktika. Lexikon výukových a hodnoticích metod* (Praha: Grada Publishing)